PAMFLET
1070

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1070

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1070

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1070

Walvisch van Berckhey: Dat is/ Eene beschrijvinghe des grooten Vischs/ die tot Berckhey ghestrandet is Anno 1598. den 3. Februarij/ met eene verclaringhe der dinghen die daer naer ghevolght zijn: Met noch een cort verhael der geschiedenissen/ die van den lesten Augusti 1598. tot nu toe verloopen zijn int Vorstendom Cleve ende omliggende vrije Landen/ door de aencomste van den Spaenschen Leger/ hare ongehoorde wreetheyt tegen de Cleefsche ende hare Steden/ die sy als vyanden innemen voor den Coninck van Spagnen.

T'samen eenen Brief van des Keysers Ghesant/ met d'Admirants antwoordt.

T 431

1549 . Kn. 1070
178

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1070

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1070

Walvisch van Berckhey/

Dat is:

Eene beschrijvinghe des grooten Visches/ die in het Jaer 1598. den derden Februarij / te Berckhey ghestrandet is / met een cort verhael der dinghen die daer op ghevolght zijn.

I.

T[a]'Is seker en ghewis/ dat Godt tot aller stont
Door teyck'nē aen de lucht/ op d'aerd'/ of uyt s'meyrs grōt
Den Menschen heeft vertoont dat sijn hant was verheven/
Om landen ende lien/ van weghen haer boos leven/
Door krijgh / door pestilens / ofte door honghers noot
Te straffen/ end' van hier te rucken door de doot.
Doorleest d'heylighe Schrift/ doorleest d'oude Chronijcken/
T'gheen ick u hier vertell' sal ooghenschijnlijck blijcken.
Doch of wel yeder Man de teeck'nen can aensien/
Niemant voorsegghen can / wat dat sy ons bedien/
De Heer' Almachtich heeft ons dit verberghen willen/
Op dat voor sijn Ghericht wy beven ende trillen.

[a] ICk wil / corthepts halvē/ alle andere teeckenen voorby gaen / die aen den Hemel of aen de lucht menichmael gheschiet zijn/ ende wil alleenelijck eenighe Historien verhalen van Zee-monsters/ dewijle ons eē Zee-dier/ om dit te schrijven/ oorsake ghegheven heeft. Ten tijde des Roomschen Paus Eugenij de 4. isser (ghelijck Bapt. Fulg. schrijft) eenen Zee-ridder op het Landt ghecomen/ wiens ghedaente eenes
Menschen ghedaente seer ghelijck was/ behalven dat hy twee cleyne hoornkens aent hooft hadde/ ende en hadde
maer twee vinghers aen elcke handt/ sijn voeten waren ghelijck steerten/ ende aen de aermen hadde hy twee cleyne
vleughelkens/ ghelijck een Vleermuys. Hier op is stracx ghevolght de bloedighe oorloghe/ welcke de Dolphijn van
Vranckrijck des Conincx Caroli de 7. soon/ den Zwitseren heeft aengedaen/ door aenstouwinghe des Paus Eugenij
de 4. die den Synodum/ welcke te Basel aengevangen was / tegen danck des Keysers Sigismundi woude in Ita-
lien ghehouden hebben. Desen selfden qualijck ghevoorenen Paus heeft oock Ladislaum den jonghen Coninck van
Hongarijen daer toe beredet/ dat hy de vrede-handelinghe/ welcke hy met Amurathe den Turckschen Keyser gemaect
hadde/ breken soude/ hem door sijne Pauselijcke macht ontslaende des dieren Eedts/ waer mede de vrede-handelin-
ghe bevesticht was. Waer door Amurathes ghetergt ende verbittert wesende/ eenen grooten hoop Ruyteren ende
Knechten te velde ghebracht heeft/ om teghen Ladislaum te strijden. Het is gheschiedt als beyde Heyrlegheren aen
malcanderen ghecomen waren/ dat de Turcken begonden te wijcken ende onder te ligghen/ d'welck siende Amura-
thes/ soo heeft hy de beschrevene ende besegheldе vrede-handelinghe uyt sijnen boesem her voor ghehaelt/ ende heeft
sijne ooghen ende handen nae den Hemel opheffende/ aldus ghesproken: Siet Jesu Christe/ dit is de vrede-hande-
linghe die uwe Christenen met my/ in dijnen Naem sweerende/ ghemaeckt hebben. Zijt ghy eenen rechtveerdigen
Godt/ soo verdedicht dijne ende mijne eere. Amurathes dese woorden ghesproken hebbende/ soo zijn de Hongheren
ende Polacken stoecx in de vlucht gheslaghen ghewoorden/ den meesten deel is doot ghebleven/ ende onder andere/ de
Coninck Ladislaus/ ende Julianus Cesarinus des Paus Ghesant/ dit is gheschiet by Varna/ Anno 1444. den 10.
dach November/ ende wort beschreven van Bonfinio lib.6. c.3. Eugenius is corts hier nae van den Pauselijcken
stoel afgeset / ende Amedeus een Hertogh van Savoyen is in sijne stede gevolght. Kauwt ende herkauwt dese ghe-
schiedenisse wel/ ghy die seght/ dat men niet schuldich en is den Ketteren Eedt te houden. Een ander exempel. Het
is gheschiet/ Anno 1281. dat eenighe Visschers in haer net ghevangen hebben een Zee-monster/ d'welck de gedaente
hadde van eenen Leeu/ so haest als het buyten het water was heeft het begonnen te clagen/ te schreyen ende te ker-
men/ gelijck een Mensche die bedroeft ende beangstricht is/ ende werdt levendich te Rome ghebracht tot den Paus
Martinum de 4. Corts hier op sijn gevolght de Siciliaensche Vesperen/ dat is/ ten tijde als men gewoon is de Ves-
peren te singhen in het Pausdom/ so zijn door ingheven des Paus Nicolai de 3. ende door belept des Conincx van
Arragon op eenen Paeschdach over vallen/ vermoort/ ende ommegebracht alle de Francoysche Garnisoenen/ die de
Coninck van Vranckrijck in Sicilien hadde.
Int Jaer ons Heeren 1522. isser op den oever by Romme een Zee-monster ghesien/ hebbende de ghedaente eener
Vrouwe/ met groote mammen/ ende het hayr gheheel verwerret/ met langhe ooren als een bracke/ meer een Simme
ghelijckende dan een Mensche. Om dese tijdt heeft Sultan Solyman de sone van den Turckschen Keyser Zelim/
de Ridders van S. Jan/ die Rhodes bewaerden/ beleghert/ ende soo gheweldichlijck bevochten/ dat hy Meester
van het gheheele Eylandt ghewoorden is.
Corts eer der Romeynen velt-overste Posthumes Albinus met sijnen gantschen legher van de Francoysen is
verslaghen ghewoorden/ so heeft het gheschenen dat de Zee op vele plaetsen in brande stont/ d'welck een voorteecken
was van den schrickelijcken brandt der oorloghe/ die omtrent dier tijdt aen velen hoecken des weerelts is ontsteken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1070

II.

Verhalven als int Jaer van t'neghentich en acht/
De Zee een Walviſch groot op het landt hadd' ghebracht/
Die grouwelÿck t'aenſien/ en ſchrick'lÿck was t'aenſchouwen/
In d'ooghen van elck een/ beyd' Mannen en der Vrouwen:
Soo was ick med' verbaeſt/ aenſiende dit ghedrocht/
D'welck te Berckhey de Zee hadd' op het landt ghebrocht.
Elck een heeft wel verſtaen dat hier op woude volghen
Wat vreemts en wonderbaers/ en dat Godt was verbolghen.
Maer wat het weſen ſoud' heeft niemant uytghebolt/
Tot datter uyt Brabandt een gloſſa quam gherolt/
Daer in t'volle beſchept niet anders wordt ontloken/
Dan of de Dichter hadd' met Godt den Heer ghesproken.

III.

Ick ſweegh vaſt ſtill'/ ick hielt mÿn penn' end' oock mÿn mondt/
Hopende dat de Heer' ſoud' toonen t'ſÿner ſtondt/
Dat hy dit monſter groot hadd' in Hollandt doen ſtranden/
Niet als een voorſpoeck/ dat hy woude deſe Landen
Brenghen onder het groot/ wreet/ en bloet-dorſtich dier/
D'welck niet anders en ſoeckt/ dan door het zweert en vyer/
Ons edele Nederlandt/ woeſt ende leech te maken/
Als een Walviſch/ die t'gheen dat hy crÿght in ſÿn kaken
Verſcheurt/ inſwelght/ verteert/ en gantſchelÿck vernielt.
Ick hebb' altÿdt ghehoopt/ dat Godt den Spaenſchen fielt
Soude met pÿn en ſmert van hongher doen verſmachten/
Ghelÿck dien Walviſch nae twee daghen en drie nachten.

IIII.

Vier en twintich ellen was dit Zee-monſter lanck/
T'vervoerde yeder Man/ eens deels door ſÿnen ſtanck/
Eensdeels door ſÿn groothept en leelÿcke figueren/
Niemandt en coud' ontrent dit beeſt langhe gheduerren/
‡ Veel tanden hadd' het/ die als † hoornkens lanck en rondt/
Paſten in t'ghewulfte van ſÿnen wÿden mondt.
T'hadd' twee ſeer cleyn ooghen/ die int hooft diepe ſtonden/
* Dat dinck was groot en lanck/ d'welck niet is te vermonden/
Het hadd' een tong' gheen tong'/ daer lach in ſÿnen crop
Een dinck als een koe-pens / daer over liep t'vuyl ſop/
D'welck uyt ſÿn inghewant met ſtroomen quam ghedreven/
Het hadd' twee ‡ cleyn vinnen om door t'water te ſweven.

‡ Twee en twintich.
† De Spaenjaerden als gehoorndde Bocken/ ſtooten/ vermoorden / hinderen/ ende beſchadigen een yeder daer ſy by ofte ontrent connen comen.
* Membrum virile.
‡ Elcke Vinne was twee ellen lanck / ende breedt vierd'half vierendeel.

V.

Dit alles paſt ſeer wel op Signor l'Admirant,
Die († gh'lÿck den naem med' brengt) is een wonderlÿck quant.
Met vierentwintich duyſent Man is hy ghecomen

† Conveniunt rebus nomina ſæpe ſuis.
Dat is / Ghelÿck eens

Over

Over den Rijn/ en heeft Orsoy eerst inghenomen.
Door t'gantsche landt was hier door elck een seer verschrickt/
Yeder Stadt vreesde dat het op haer was ghemickt/
Jae t'scheen dat hy t'sessens soud' innemen de Steden
Die op de rijghe sijn gheleghen hier beneden.
Maer t'gaet veel anders toe/ want sijnen vuylen tant
Forsiert hy boven in t'Cleefsch en Munstersche landt/
Dat hy't soo schendich maeckt met Mannen ende Wijven/
* Dat niemant ontrent hem can dueren ofte blijven.

Mans naem is/ geet of quaet/ soodanich is oock sijne daet.
De Veldt-overste des Malecontentsche Legers is/ Franciscus Mendosus Admirandus Arrogonie/ Marchio/ Quadaresto de Valdepenas/ etc. Mendosus/a/um/ is so veel te seggen/ als een Mensche die vol fauten ende ghebreken is. Admirandus/ eenen wonderbaerlijcken selsamen gheselle: Wat dat Quadereste beduyt/ verstaet yeder Man wel/ Valde-penas/ is so veel te seggen/ als eenen die andere Menschen jammerlijck quelt/ ende die naemaels selfs swaerlijck sal gheplaecht worden. Doet eene n. tot sijnen vierden naem/ so en sal hy niet veel min dan eenen Narre ofte gheck zijn. Dat hy dese namen ten rechten voeren mach/ dat heeft hy bewesen so haest als hy over den Rijn ghecomen was/ want de stadt Orsoy inghenomen hebbende/ ende het Casteel noch tegen holdende/ soo is hy selfs/ met eenen Beul ende Monick verghesellschapt zijnde/ nae het Casteel toe ghegaen/ haer dreygende/ wouden sy het niet stracx verlaten ende hem overleveren/ so mochten sy haer biechte spreken / de Beul was veerdich om haer op te hanghen. Hy heeft de stroppen/ welcke hy den Beul in der handt ghegeven hadde/ selfs genomen/ ende heeftse om hooghe ghehouden/ ende den belegerden vertoont. Ick en gheloove niet/ datter aen onser zijde eenigen Capiteyn/ jae oock niet datter eenen Bevel-hebber is/ die aldus soude willen den Beul helpen sijn ampt verrichten.

" Eenighe spreken van meer/ andere van min.   * T'ghene dat men sus anders voor een droeve schade ende groot ongheluck acht (namelijck huys ende hof met alles datter in is/ verlaten) dat achten de Cleefsche ende Munstersche voor eene groote ghelucksalichevt/ ende zijn blijde dat sy alles verlatende/ naeckt ende bloot uyt der Tyrannen handen connen ontcomen.

VI.

Door s'Walvischs cleyn ooghen wierdt d'onvoorsichticheyt
Des Admirants beduydt/ die soo langh' heeft ghebeyt
Sijn groot en schrick'lijck heyr dieper int landt te voeren/
† Tot dat haer koorn en vee ghevlucht hadden de boeren.
Soo dat Signor daer nae moeste van honghers noot
Eten kool-stroncken/ want hy en vandt nerghens broot.
Doch als dit hongherich volck in de ‡ Neutrale Steden
* Met hopen ghelogiert werdt/ hoort eens wat sy deden/
Bruyn broodt/ ghepeeckelt vleesch wouden sy niet eten/
Maer hebbent den Weerdt voor sijn voeten ghesmeten.
§ Door haer ontucht hebben sy in verdriet en rouwe
Ghebracht menighe Maeght en deuchdelijcke Vrouwe.

† Alle verstandige Krijghoverste practiseren hoe ende van waer dat haer Leger soude connen ende mogen bequamelijck gespijsicht worden/ maer desen wonderlijcken Quant ghecomen zijnde over den Rijn/ als het koorn rijpe was/ en heeft de Boeren in het Graefschap Zutphen geene salve-guarde willen gheven/ daer sy op het Lant in vrede blijvende/ t'Leger hadden connen spijsigen. Maer hy heeft haer tijde ende respijt ghegheven om haer koorn ende beesten in de vaste Steden te vluchten. Soo dat corts daer nae sijne Soldaten hongers halven in de plaetse van broot hebben gheten Kool-stroncken/ gestreint bloedt der Beesten/ wortelen der cruyden/ etc. Bin dien het Landt vol eetlijcke ware was/ seyde men/ Ten is niet Royael/ ten is niet eere genoech voor den Coninck dat hy Contributie of ding-tal van sijne onghehoorsame ondersaten soude nemen: Maer nu/ nae dat de Boeren alles in de Steden gevlucht hebben/ so vergunt hy haer salve-garde.

‡ Aldus noeme ick de Cleefsche ende Munstersche Steden/ maer certeyn de Spaenjaert en houdtse nu niet voor Neutrael/ maer voor sijn eyghen/ ende verschoontse niet meer dan hy Deutecum doet/ dwelck te vooren aen onser zijde altijdt gheweest is. Doch ghelijck eertijdts de Paus deses Coninck van Hispanien voor-ouderen Americam gheschoncken heeft (daer over sich de Heydensche Coninck Artibalpha verwonderende / ghesproken heeft/ de Paus moet wel eenen grooten dwaes zijn/ dat hy mijne Landen ende Steden/ daer hy niet eenen voet eyghendoms in en heeft/ anderen is schenckende) even soo groot recht heeft hy oock om Alberto/ die een van sijne liefste sonen is/ het Vorstendom Cleef ende het Munstersche Landt te schencken/ indien het sijne Heylicheyt believt. Doch wat het Sticht van Munster aengaet/ daer op meynt de Spaenjaert groot recht te hebben/ hy seyt dat ten tijde als Knipperdollinck ende Jan Becoldt van Leyden met de Wederdooperen in het Jaer 1533. sich Meyster gemaeckt hadden van de stadt Munster/ soo en is de Bisschop niet machtich ghenoech gheweest om de Stadt weder in te nemen/ ende de Wederdooperen daer uyt te drijven/ derhalven soo heeft hy hulpe ghesocht aent huys van Bourgoignen/ belovende dat hy ende sijne ondersaten tot aller tijdt wederom teghen het huys van Bourgoignen souden danckbaer zijn. Nu is het den rechten tijdt/ segghen de Spagnaerden/ om dese belofte te volbrengen/ ende derhalven soo meynen sy dat het haer vry staet toe te tasten/ ende hare schult in te manen. Siet hoe lichtelijck dat men eenen stock can vinden als men den hondt slaen wilt/ vint men gheenen rechten/ soo neemt men eenen crommen.   * Eenighe

schamele Burgheren die met hare handen haer broodt moeten verdienen/ hebben 10.15.20. Soldaten in haer huys/
andere 25.30.36. meer of min/ die de bedroefde inwoonders der Neutrale steden afteeren al wat sy hebben ofte we-
ten te crijghen. Mijn Heeren sitten aen de Tafel ende maken goet chier/ de Weerdt van den huyse moet als een
Pagie achter haer staen met den blooten hoofde/ ende haer dienen/ jae gelt in de hant geven/ eer sy de goede spijse/
welcke voor haer staet/ willen aentasten. Waer de Spaenjaerden comen te heerschen/ daer moeten Jonckeren ende
Burgheren die in Steden ende Landen zijn/ den hoet afnemen ende nijghen voor eenen verrotten/ stinckenden/ poc-
kighen/ Spaenschen Korvemaker/ ende Siguor noemen soodanich eenen die slimmer is dan den alderverachtsten
Boer die in Nederlandt is.

‡ Jae soo ontuchtich ende heel ghebakert zijn dese pockighe boeven ende Heydensche Christenen / dat sy niet en
verschoonen Meyskens van 8.9.10.11. of 12. Jaren.

VII.

† Als onse Schepe t'voorgaende jaer in de Peperlanden aengecomen waren/ ende de Heydensche Coninc te Bantam voor een seker somme van penninghen haer toeghelaten hadde in sijn Landt haren Coop-handel te drijven/ so heeft hy nochtans seer haest sijne belofte gebroken/ soeckende teghen sijnen eedt ende belofte/ ons volc om den hals te brengen. Hier van aengesproken ende bestraft wesende/ heeft gheantwoordt: Ick en hebbe gheen been in mijn tonghe/ ick canse keeren ende wenden hoe ick wil. Even

Door d'onbequame tong' des Walvischs werdt beduydt/
† Dat de beloften/ welck ons doet den Spaenschen guyt/
Van gheender weerde zijn/ sijn woorden sijn gheen woorden/
T'is stanck/ t'is vuylichejt/ t'is branden ende moorden
Dat hem int herte steeckt/ hier med' is sijn ghemoedt
Swangher/ als den Walvisch met vuyl stinckende bloedt.
‡ Schijn-heylichejt ende meyn-eedt zijn de twee vinnen
Daer med' de Spaenjaert meynt t'Nederlandt te winnen/
Voormaels heeft hy hier door veel dinghen uytgherícht/
Maer weynich/ sint dat sijn bedroch eerst quam int licht.
Sijn listen/ sijn bedroch/ stincken in yeders neusen/
Elck vreest sijn wreedichejt/ sy zijn * Papau of Geusen.

dese gheleghenthejt heeft het oock met den Spaenjaert: Hy breeckt sijne belofte ende eedt/ soo dickwils als het hem
te passe comt. Dewijle hy de Cleesche ende Munstersche voor geen Ketters en can schelden/ ende derhalven des
Concilij Tridentini regel (men sal den Ketteren geenen eedt holden) daer geen plaetse en heeft/ soo ist dat als Steden
ende Standen by den Admirant claghen/ dat hy sijn belofte niet naeghecomen en is/ soo antwoordt hy: Den dienst
van Godt ende van den Coninck vereysschen soo veel/ dat ick mijne belofte niet houden en can. Is dit niet reden
ende oorsake ghenoech om sijnen eedt ende belofte te breken? Het is eenderhande gheneghenthejt ende gheleghent-
hejt by de Spaenjaerden/ als voormaels gheweest is by de eergierighe Heydenen Julium Cesarem / ende andere/
die plachten te segghen/ Si violandum est jus, regnandi caussa violandum est, als men het recht ende bil-
lickhejt wilt breken ende overtreden/ dat moet men doen om tot de heerschappije over Landen ende luyden te ghe-
raken. Alpen/ Anholt/ ende Meurs/ welcke de Cardinael onder sijne handt ende zeghel neutralitejt hadde toeghe-
seyt/ die heeft hy door den Admirant even wel laten innemen.

‡ De Spaenjaert holt sich als of hem gheen dinck meer ter herten en ginghe dan de bevoorderinghe der Room-
sche Catholijckscher Religie/ soo dat de Coninck van Hispaengen gheacht wort voor des Roomschen Stoels alder-
liefsten ende ghetrousten soon ende dienaer. Onder desen deckmantel soecken sy hare onversadelijcke eergierichejt/
gheltgierichejt/ ende bloetgierichejt te bemantelen. Over al waer sy liggen in de Cleefsche steden/ daer en verschoo-
nen sy de Papauwen niet meer/ dan die van de ghereformeerde Religie/ of andere/ jae men soude wel plaetsen con-
nen noemen/ daer sy de Kercken onlancx ghebroken hebben/ die van de onse ongheschoffiert sijn ghelaten.

* Ick spreke van soodanighe Papauwen/ die de Barbarische wreedthejt der Spaenjaerden ghesmaeckt hebben-
de/ wel weten dat sy niemant en verschoonen/ van over welcke sy gheen macht en hebben. Die nae des Spaenjaerts
victorie verlanghen/ die wenschen om haer eyghen verderf/ sy zijn wie sy zijn willen.

VIII.

† Als de vyandt optrock voor Deutecum/ so heeft sijn Excellentie den weert

Als de Wal-visch op t'strant lach/ soo quam yeder Man
En corte sijnen staert/ elck sneer een stuck daer van.
Wel te deegh' is den steert des Spaenjaerts afghesneden/
Want door den hongher groot/ die't arm volck heeft gheleden/
Sijnder vele versmacht/ veel door ons volck ombracht/
Veel zijnder verloopen by daegh ende by nacht.
Soo dat wel schier de helft/ sijn legher is vermindert/
† Sonder dat hy ons volck heeft ghequetst of ghehindert.
O schadelijcken tocht voor dees bloedt-honden quaet!

Hoe

Hoe qualijck was hy bedocht/ die haer gaf desen raedt/
Dat sy comen souden in dees waet'righe Landen/
In welcke sy alreedts hebben behaelt veel schanden.

verlaten / daer op hy wel begraven lach / ende heeft aen den dijck in slach-ordren staende / langhe tijdt den vyandt verwacht/ die met sijn Leger op den Elterbergh lach/ ontrent een halve mijle van onsen Legher/ de vyant heeft alle ganghe eenen alarm in sijnen Leger gemaeckt/ doch sijn Excellentie niet eenen/ ende en is soo coen niet ghe-weest met sijnen grooten Leger/ onsen cleynen hoop volcx aen te tasten. Dit heet onder de bescherminghe des hooch-sten sitten/ ende onder de schaduwe des Almachtighen blijven/ Psal. 91.1. Vele verstandighe oordeelen ende achten dat Godt de Heere der Heyrscharen sijn Excellentie dit Jaer grooter ende heerlijcker victorie ghegheven heeft/ als het voorgaende Jaer gheschiet is.

IX.

Als eertijdts ‡ Fabius de strijdtbare Romeyn
Stil sittende verwan den Peenschen Capiteyn:
Soo heeft oock onsen Heldt Graef Mauritz hoogh gheprezen
Sijn groot ervarentheyt in krijghs-handel bewesen/
Verdrijvend' uyt het veldt sonder slach ofte stoot
Den Vyandt met al sijn ghewelt ende cracht groot.
O edel Nassaus bloedt/ O Prince van Orangien/
Mocht ghy eens d'ooghen neer slaen/ en sien hoe Jan van Spaenjen
* Van Mauritz dijnen Soon/ den tant gheboden wordt/
Mocht ghy eens sien/ hoe hy haer den staert heeft ghecort/
Verblijdt soud' zijn dijn hert / verdobbelt dijne vreughden/
Aenschouwende dijns Soons manhafticheyt en deughden.

‡ Annibal een Velt-overste der Penen/ heeft tot verscheyden stonden der Romeynen heyrlegheren verslaghen / ende uyt het veldt doen wijcken. Insonderheyt is ghedenckweerdich de victorie die hy by Cannas in Apulie ghecreghen heeft/ alwaer gebleve zijn so vele duysenden der Romeynen/ dat Annibalis Soldaten/ benevens anderen buyt/ ghecregen hebben van de handen der Verslaghene Soldaten drie mudde ringhen/ ende hadde Annibal sijne victorie weten te vervolghen/ hy soude des maels Roomen lichtelijck ingheno men/ ende het Roomsche Rijck gantschelijck onderdruckt hebben. Corts hier naer is hy met sijnen heyrlegher/ die ghewoon was altijdts te overwinnen/ ghecomen naerder Italien / als dan hebben de Romeynen Q. Fabium tot eenen Dictator gemaeckt/ die aenmerckende Annibalis onvertsaechtheyt/ ervarentheyt/ ende geschickt-heyt in de Oorloghe/ soo is hy/ wel beschanst zijnde/ stil blijven liggen/ ende hoe dicwils dat hy ghetergt wiert/ soo en heeft hy niet willen slaen met Annibal / hy wierdt hier over van den ghemeynen Man ghescholden voor eenen blooten druyt/ die sijnen Vyandt niet en dorst onder d'ooghen comen/ maer hier heeft hy weynich op ghepast/ hy is soo langhe met sijn Krijghs-volck stille blijven ligghen/ tot dat Annibalis Legher hem selven gheconsumeert ende te schande ghemaeckt heeft. Daer nae hebben hem de Romeynen desen lof ghegheven.

Vnus homo nobis cunctando restituit rem.

Dit is de Man/ die met stil sitten heeft
Behouden al wat in het Roomsch Rijck' leeft.

* Wel ten rechten mocht Graef Peter van Mansvelt/ hoorende dat den Prince van Oragnen/ Hooghloffelijcker memorie/ eenen sone die Mauritius is ghenaemt gheworden/ ghebooren was/ segghen: Indien dit Kindt sijns Vaders wijsheyt heeft/ ende sijnes Groot-Vaders des Vorstes van Saxen Mauritz cloeckmoedicheyt / hy sal den Coninck van Spangen veel te doen gheven.

X.

Nae † Adolph van Nassou quam aen het Keyser-rijck
Albertus eenen Vorst uyt t'huys van Oostenrijck.
Adolph van Nassou liet elck sijn goet en Landouwen/
Elck sijn Steden en volck in stillicheyt behouwen.
Soo ‡ haest als Albertus den Scepter creech in d'handt
Heeft hy twist en tweedracht ghesticht in Switserlandt/
D'welck hy met list/ daer nae met twist en qua practijcken
Aen sijn huys voeghen woud'/ end' van't Rijck af doen wijcken.
Maer Albert taste mis/ de Switsers cloeck van aert
Hebben voor s'Landts vrijheyt noch goet noch bloet ghespaert.
Sy verbonden sich t'saem/ en hielden sich als Mannen /
Tot dats' Albert gantsch uyt het landt hadden ghebannen.

† Graef Adolf van Nassou is Keyser geworden/ Anno 1292. ende heeft gheregneert ses Jaren/ hy heeft sware oorlogen ghevoert teghen Albertum Hertoch vā Oostenrijck.

‡ Overmidts de Historie daer van wy hier vermelden ghedenckweerdich is van weghen de ghelijckheyt der saken die nu geschieden / ende die over 300. Jaren ghescheet zijn/ soo en can ick niet naclaten/ den goetwilligen Leser ten dienste / de somme der selfder hier te verhalen/ ghelijck sy beschreven werdt van Josia Simlero/ lib. 1. de Rep. Helvet. Albertus is een

groot

groot vyandt ende benijder der Switserscher vryheyt gheweest. Hy hadde vele kinderen / welcke alle t'samen hy willende rijck ende machtich maken / soo heeft hy op vele plaetsen sijn ghebiedt soecken wijder uyt te breyden / ende heeft vele Heerlijckheden van het Rijck ghescheurt / ende sijnen huyse als eyghen by-ghevoeght / hy is allen sijnen omligghenden naebueren lastich ende schadelijck gheweest / hy en heeft sich niet ghevreest noch ghevrucht met onbeschaemde redenen / jae oock met openlijck gheweldt te begeeren ende sich toe te eyghenen het ghene dat anderen toebehoorde. Ende alsoo des maels de gheestelijcke persoonen rijck ende vermoghende waren / soo heeft hy getracht de sake daer toe te brenghen / dat sy hare Landen ende Gherechticheden hem souden vercoopen / of dat sy hem ende sijne kinderen tot eeuwighe ende erflijcke Beschermheeren / Voochden ende Voorstanders aennemen wouden. Hy heeft oock aen de Graven ende Baender-Heeren van Switserlant versocht / dat sy de oostenrijcksche Heeren wouden erkennen voor hare Leen-Heeren / die te vooren niemandt dan alleen den Roomschen Keyser en waren onderworpen gheweest. Hy heeft oock sijnes Broeders sone / over den welcken hy als Voocht ghestelt was / sijn Vaderlijck erfgoet met gheweldt onthouden. Eenighe Steden / Landen ende Heerlijckheden heeft Albertus eensdeels met bidden ende door schoone beloften / eensdeels door dreyghementen van het Rijck ghescheurt / ende aen het huys van Oostenrijck ghelapt / maer den meesten deel hebben sijn begheerte afgheslaghen / ende en wisten hem niet te wille. Corts nae dat de Ghesanten Alberti t'huys gecomen waren / hebben vele der Switserscher Steden en Heerlijckheden aen hem ghesonden sekere persoonen / begheerende dat het sijne Keyserlijcke Majesteyt woude ghelieven te bevestighen de Privilegien ende Rechten die sijne Voorsaten haer ghegheven ende vergunt hadden. Albertus heeft met toornighen moede gheantwoordt / dat hy woude doen t'ghene daer sy hem om baden / even ghelijck sy hem sijne begheerte vergunt hadden / daer by voeghende / dat hy eenighe Gouverneuren verordineert hadde / die hy haer woude toesenden / uyt de welcke sy sijnen wille volcomelijcker vernemen souden. Tot Gouverneuren heeft hy verordineert eenen met namen Grisslerus / ende noch eenen genaemt Peregrinus Landenbergius. Dese Stadthouderen des Keysers Alberti hebben met den eersten seer beleefdelijck ende sachtsinnelijck met het volck ommeghegaen / om te versoecken of sy hier door de herten der Menschen hadden connen stelen ende Alberto onderdanich maken. Doch als sy op deser wijse tot haer voornemen niet en conden gheraken / soo hebben sy met wreedtheyt ende wrevelmoedicheyt het volck ghesocht te onderdrucken. Wy willen / cortheyts halven / vele dinghen voorby gaen / daer mede Alberti Stadhouderen de goede Switsers ghetergher hebben / ende alleen verhalen wat Grisslerus gedaen heeft / die Stadthouder was over Swits ende Uri. Hy heeft / uyt bevel sijnes Heeren / een gheweldich Casteel by Altorff laten maken / d'welck hy ghenoemt heeft / Twing Uri onder die slaghen / d'welck soo veel te segghen is / als / het Jock waer door die van Uri tot de uyterste slavernye ende dienstbaerheyt sullen ghebracht worden. Dit Casteel veerdich wesende / soo heeft hy / om het volck te terghen / binnen Altorff op de marckt een langhe pael opghericht / ende heeft daer boven op / een Clap-mutse gheset / bevelende dat een yeder met ontdeckinghe des hoofts ende met knyebuyginghe die Clap-mutse soo groote eere soude aendoen als of de Keyser ofte hy daer tegenwoordich ware / van te vooren wel wetende dat dit niemandt doen en soude die den Keyser ofte hem niet en vermochten / doch het was hem daerom te doen op dat hy eenighe oorsake mocht crijgen om aen te tasten soodanighe persoonen die by hem suspect waren. Het heeft sich begheven dat eenen Wilhelm Tell tot verscheyden stonden de Clap-mutse voorby gaende / de selfde gheen eere aenghedaen en heeft / waer over hy by den Stadthouder aengheclaeght wesende / sich heeft meynen te ontschuldighen met te segghen dat hy niet gheweten en hadde dat hier aen soo vele ghelegen was. Doch Grisslerus hier mede niet te vreden wesende / heeft ghenomen een van Wilhelm Tells sonen / die hy wist dat de Vader liefst hadde / ende heeft den jonghen eenen appel op den cop ghelept / tot den Vader segghende / Ten zy dat ghy desen appel / sonder het kindt te quetsen / afschiet / soo sult ghy de doot sterven. De Vader heeft gheantwoordt / dat hy veel liever sterven woude / dan dit bestaen. Wel aen / sprack de Stadthouder / ten zy dat ghy het versoeckt / so sult ghy ende u'wen sone beyde sterven. Alsser dan gheen bidden noch smeecken ghelden en mocht / soo heeft Wilhelm Tell den Boghe in der handt ghenomen / ende heeft / door de stuyringhe Godes / den appel van des kindts hooft gheschoten / sonder den jonghen te gheraken. De Gouverneur hadde gade gheslaghen dat Wilhelm Tell twee pijlen uyt den koker ghetrocken hadde / welcker eene hy op den Boghe leyde / den anderen stack hy in sijnen riem. Hy heeft ghevraeght wat hy hier mede in den sin hadde. Wilhelm Tell heeft den Stadthouder gheantwoordt / dat dit der schutteren wijse was. Doch met dese antwoorde en is Grisslerus niet te vreden gheweest / hy heeft soo langhe aengehouden tot dat hy den rechten grondt hier van ghevonden hadde / belovende Wilhelm Tell dat hy hem aen sijn leven niet krencken en soude / indien hy hem de waerheyt woude segghen. Wilhelm hier door beweeght zijnde / heeft gheantwoordt / dat hy daerom twee pijlen hervoor ghehaelt hadde / op dat soo hy sijnen sone getroffen hadde met den eenen / hy met den anderen den Stadthouder meynde te doorschieten. D'welck Grisslerus hoorende / soo heeft hy ghesproken / O booswicht / dijn leven en sal ick dy / om mijner belofte wille / niet nemen / maer ick sal dy laten sluyten in een ghevanckenisse daer ghy gheen licht en sult sien / ende daer niemandt met dy en sal comen te spreken / daer in sult ghy u leven eyndighen. Stracx heeft hy hem handen ende voeten laten binden ende in een Schip leggen / om van Uri nae Cussnac te voeren. Als sy op het midden des Meyrs waren / soo isser eenen gheweldighen storm opghestaen / alsoo dat sy allegaer meynden te vergaen. Grisslerus in groote bangicheyt wesende / soo heeft men gheroepen / ofter gheenen raet te vinden en was om van het water te gheraken? Een van sijne Dienaers heeft geantwoordt / dat hy niet en twijfelde of sy en souden wel aen landt gheraken / indien de ghevanghene Wilhelm Tell aen het Roer staende / het Schip mochte stuyren / want hy was een sterck Man / ende wel ghe oeffent int varen. Men heeft hem los ghemaeckt ende aen het Roer ghe set. Hy heeft sijn beste ghedaen om het Schip aen landt te brenghen / d'welck hy oock gedaen heeft. Ghecomen zijnde dicht aen een Steenclippe / (welcke heden ten daghe Tells Clippe gheheeten wordt) soo heeft hy sijnen Boghe ende den Pijl-koker by der handt ghevat ende is op de Clippe ghesprongen / in het springen heeft hy met sijnen voet het Schip soo hardt als hy conde van lande ghestooten / hy is landtwaerts in ghelooopen / ende het Schip is eerst / nae veel onghemacks / een wijle tijdts daer nae te Brunnen aen landt ghecomen / van daer is Grisslerus te lande nae Cussenac gherepst. Willem Tell de gheleghentheyt der weghen ende der paden seer wel wetende / heeft sich verborghen achter de haghen ende doornen in een leeghe valleye / daer Grisslerus passeren moeste / hy heeft

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1070

sijnen Boghe ghespannen ende veerdich ghehouden / ende heeft den Tyran doorschoten. Dit gheschiet zijnde / soo is Wilhelm Tell ghecomen tot eenighe cloecke Mannen die hy wel wist dat Alberti ende sijner Stathouderen Tyrannye van herten vyandt waren / sy hebben t'samen raet ghehouden hoe sy haer voornemen op het sekerste souden connen in het werck stellen / ende en hebben niet gherust tot dat sy soo veel te weghe ghebracht hadden / dat sy alle des Keysers Stadthouderen uyt Switserlandt verdreven / ende hare verlorene vryheyt weder ghecregen hadden / welcke sy noch op deser ure houden. Verghelijckt onsen Albert met syn Clap-mutse met den Albert daer van wy hier ghe-schreven hebben / ghy sult bevinden dat twee eyeren van eener Hinne ghelept / malcandsren niet ghelycker en connen zijn. Aensiet den eyndt.

XI.

Het ed'le Nassous bloet † gaet noch den selfden ganck
Die Adolph haer heeft voor-ghetreden over lanck.
Albert de Cardinael volght oock de selfde treden
Sijnes Grootvaders / die Switserlandt heeft bestreden.
Hy pooght het Cleessche landt te scheuren van het Rijck /
Als dit voor yeder Mans ooghen gheeft schijn en blijck.
‡ Als de Grave van Brouck syn landt woude beschermen /
Is ghevanghen / vermoordt / verbrandt sonder ontfermen.
Ghy Vorsten van t'Rijck hoe langh' sult ghy dit ghedooghen /
Hoe langhe sult ghy noch slapen met open ooghen?
Ist noch niet hoogh ghenoech? De Spagnaert u verwijt /
Dat ghy wel Leeuwen zijt / * maer dat ghy niet en bijt.

† Sijne Excell. den vyant uyt Emmerick ghedreven hebbende / heeft datelijck den Vorst van Cleve ofte sijnen Raden de Stadt in handen gestelt / sonder yemandt aen lijf / goet ofte bloet te krencken.

‡ Ten is desen bloethonden niet ghenoech gheweest tot vercoelinghe haers toorns / dat sy den loflijcken Grave van Brouck hadden syn huys afghe-weldicht / ende hem ghevanghen / maer teghen eede ende belofte hebbē sy hem moordadelijck met het ghevesse van't rappier op het hooft gheslaghen / dat hy strupekelde ende neder ter aerde viel / daer nae hebben sy hem doorsteken / noch en was dit niet ghenoech / maer sy hebben hem ghesleypt in een huysken d'welck beneden aen het hof stondt / in het welcke sy hem tot asschen verbrandt hebben. O wreede Tyrannen! maer o ghelucksalighen Grave / die in den rechten gheloove stervende / de ware Religie met dijnen bloede ghetuyghenisse hebt ghegheven. De goederen deses Godtsalighen Heeren / zijn opentlijck in des vyandts legher vercocht by den Trommer-slaen ende der Trompetten ghelupdt / ghelijck de Soldaten ghewoon zijn te vercoopen de buyten welcke sy van hare openbare vyanden crijghen.

* Dat men meynen soude / dat Albertus ende sijne medehulperen op het schrijven of op het versoeck eenigher Coninghen ofte Vorsten uyt de inghenomene Steden wijcken sal / dat is te vergheefs / het sal met hem gaen als voor eenige Jaren met Graef Teunis van Oldenborch / die het huys Delmerhorst met syn toebehooren sich aengematicht hebbende / soo is hem van het Spiersche Camer-ghericht toegheschreven in den name des Keysers / dat hy het wederom soude stellen in handen des ghenen die het van rechts weghe toecomt. Hy heeft de brieven genomen / ende aen syn oore ghehouden / segghende: Ick en hoore gheen bussen / als of hy segghen woude / T'ghene ick met gewelt van wapenen ingheereghen hebbe / dat en late ick my met gheen pampier ontnemen.

XII.

O Heere Zebaoth / wilt doch dijn volck en landt
Ghenadelijck aensien / en met dijn stercke handt
Beschutten / ende voor dese half-witte Mooren
Beschermen. Laet niet toe dat's haren heeten tooren
Wreken aen t'volck d'welck ghy vercoren hebt voor dijn
Erfdeel. T'is waer dat wy wel weerdich souden zijn
Van dijn lieflijck aenschijn gantsch te wesen verstooten /
Wy hebben wel verdient dat ghy ons soudt ontblooten
Van t'heylich Woordt dijns mondts / d'welck ons nu werdt geleert /
W'hebben verdient ghestraft te zijn met vyer en zweert.
Maer / Heer' / om dijns Naems eer wilt ons doch voort verschoonē /
Wilt dijn ghenaed' altijdt aen dijn Kercke betoonen.

XIII.

O ghy Staten des Landts / d'welck t'saem vereenicht is /
Die tot Stadthouder hebt vercoren Graef Mauris /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1070

Smelt al u sinnen t'saem/ bidt neerstich Godt den Heere/
Dat hy door sijn goethept daegh'lijcx in u vermeere
Den † Gheest der eenichept/ ‡ der wijshept/ * des verstandts/
Tot opbouwingh' der Kerck'/ ent ot welvaert des Landts.
Soeckt doch voor eerst Gods Rijck/ bevoordert aller weghen
‡ D'opbouwingh' sijner Kerck / soo sal hy sijnen zeghen
Storten over dit Landt/ veel meer als nu gheschiet/
Hy sal Achitophels raedtslach maken te niet/
En sal uwe Zielen/ van hier schepdend'/ in vrede
Tot sich opnemen in de Hemelsche woonstede.

† Concordia res parvæ crescunt, Eendracht maeckt macht.

‡ Het is een oudt segghen/ Romanus sedēdo vincit, Dat is: De Romeynen hebben sittende hare vyanden overwonnē/ dat is: Door cloecke voor-bedachte raedtslagen hebben sy groote dinghen uytghericht.

* Wee het Landt/ welckes Coninck een Kindt is. Het zy in Jaren/ ofte in verstande. ‡ Religio verè ligat, Daer de herten der Menschen niet door den bandt des waren Godsdiensies t'samen verbonden en worden/ daer en is gheen vast fondament. Derhalven soo moeten alle de ghene die des Landts welvaert soecken / oock ende insonderhept/ soecken de bevoorderinghe der warer Catholijcker ghereformeerde Religie / over al daer het eenichsins moghelijck is/ stellende Godtsalighe welgheleerde Mannen om Godes Woordt te prediken/ ende goede Scholen verordinerende/ daer in de jeucht/ niet alleen in de spraken ende consten / maer oock insonderhept in de ware Religie onderwesen worde/ tot welcken eynde de Kerckelijcke goederen behoorden ghebruyckt te worden / dwelc geschiedende/ soo en sal den vyanden der Religie ende des Vader-landts gheen oorsake ghegheven worden te segghen/ dat men de Papen ende Monicken verdrijft/ niet soo seer upt haet der valscher Religie/ als op dat men de handen in de gheestelijcke goederen soude moghen slaen.

Om den goetwillighen ende Vader-landtlievenden Leser noch breeder te onderrichten van t'ghene dat alreets in het Cleefsche Landt ghescheidt is/ en hebben wy niet willen laten die ordentlijck verhael der Gheschiedenissen/ die van den lesten Augusti Anno 1598. tot nu toe verloopen zijn/ in den Lande van Cleve/ door de aencomste van den Spaenschen Legher/ haer ongehoorde wreedthept teghen de Cleefsche Steden / die sy innemen voor den Coninck van Spaignen ende Gods dienst/ soo sy segghen: Ende hebben upt de Latijnsche sprake getranslateert ende hier by ghevoecht de copije des Briefs/ welcke des Kepsers Ghesant aen den Admirant ghescreven heeft/ ende de antwoorde die daer op ghevolght is.

Don Francisco de Mendossa / Admirante de Arragon/ etc. Generael met Grave Frederick van den Berghe/ als Veldt-Marschalck van den Legher of Krijchshepr des Cardinaels Albert / is int beginsel van September aen den Rhijn ghecomen tot Orsop met 62 Vendelen Spagnaerden/ 19 Vendelen Italianen/ 2 Vendelen Vrische/ 4 Walsche Regimenten 43 Vendelen sterck / vier Duytsche Regimenten van 42 Vendelen / t'samen 168 Vendelen voetvolcx/ die men achtet in als te zijn tweeentwintich duysent voetvolcx/ met twee duysent Rupteren/ eñ die Rupterije bestondt in 28 Vanen/ so Spaensche/ Italiaensche / Nederlanders ende Albanoisen. Ende met dese hoopen begheerde den Admirant voorghenoemt inghelaten te worden in het stedeken Orsop/ ghelegen aen den Rhijn/ een mijl boven Berck/ waer tegen den Marschalck van Cleve met den Landtschrijver waren/ ende protesteerden als neutrale. Maer Admirante bestondt de Stadt te beclimmen/ t'welck de Borghers siende/ vervaert wierden/ ende lieten sijn volck in/ op belofte van alleenlijck den Rhijn te passeren. Maer hy gheen belofte houdende/ bestondt in haest met grooter vlijt het Stedeken te sterken/ ende liet over den Rhijn trecken thien Vendelen

Orsop ingenomen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1070

len Walen/ende drie Spaensche Regimenten / met 12 vanen Ruyteren/ en dede teghen over Orsoy een Schansse maken tot Walsem. Op't Casteel te Orsoy laghen eenighe Soldaten van de Vorst van Cleve: Soo is Admirante selfs tot voor't Casteel gegaen met drye Monicken ende een Beul aen sijn zijde/hebbende veel stroppen in de handt/dreygende de voornoemde Soldaten/ wilden sy't niet stracx verlaten ende hen overleveren / soo mochten sy haer biechten ende haer bereyden te hanghen/ den Beul was daer toe veerdich. Alsoo moesten dese Soldaten het Casteel hem overleveren/ dat hy daer logeren mochte. Voorts andere Steden ende Sloten rondtom gelegen liet hy opeysschen/afloopen ende brandtschatten / daer in niet verschoont en zijn de Steden Meurs ende Alpen/ niet teghenstaende datse vercreghen hadden van den Cardinael Albertus om te moghen blijven neutrael.

Casteel te Orsoy opgheeyscht ende overgheghven.

Men heeft uyt sekere Brieven verstaen/die uyt den Legher geschreven waren in date x. Septembris/ dat Admirante Orsoy ingenomen hadde/ met meyninghe daer te blijven/ ende dat te sterckẽ op beyde zijden des Rijns/ eer hy voorder yet wilde voornemen/ dat het op Vrieslandt voorghenomen was. Den Legher en was anders niet uytrechtende / dan het landt van Cleef rondtomme als vyanden-lande afloopende ende beroovende. Men verstondt oock uyt eenighe gevangene/dat sy in de neutrale Landen meynden te winteren/om de Vlaminghen ende Brabanders wat te sparen / nae de toesegginghe van den Cardinael Albert / dat by ghebreck van ghelt t'volck seer verliep / dat de Hoofden in den Legher oneenich waren. Grave Frederick riet nae Overijsel te trecken / maer Admirante wilde den Rhijn langs af trecken. De Borgherije van Orsoy dede jammerlijck versoeck aen den Vorst haren Heere/te willen aen Admirante verwerven te moghen met Wijf ende kinderen wech trecken vry ende in vrede/achterlatende huys ende hof/want sy van den Spagnaerden worden ghedwongen te wercken als slaven.

Den xxv. Septembris besloten de Ridderschap ende Steden op den Landtdach te Cleef / dat men alle moghelijcke vlijte soude voorwenden / dat Orsoy mochte weder overgheghreven worden / ende of t'selve ghewepghert wierde by den Admirante / dat dan daer op voorsien soude werden / om alle middelen tot krijchsvolck te verschaffen / tot bewaringh des Landts / t'welck van velen luttel gheacht wierdt.

Den lesten Septembris besloten die Creytsen/tot Dortmont vergadert zijnde / den Grave van der Lippe aen Admirante te senden / om Orsoy over te leveren.

Daer was groot ghebreck int Legher van gelt ende victuali/want het landt wel vijf mijlen rondtom Orsoy was verwoest/soo dat het krijchsvolck verliep met groote hoopen/ soo wel van Spagnaerden als andere.

In October den sesten dach / treckt een deel van den Legher nae't Slot van den Graef van den Broecke/ ghelegen op de Roer/ de welcke niet tegenstaende dat hy alle goede Neutraliteyt / ende dat hy sijn vrijheyt wilde voorstaen / hebben hem sijn Casteel ende residentie-huys ofte woonplaetse/ een Vorstelijck Berghs-leen zijnde/ belegert/ beschoten/ vyandtlijck inghenomen/t'huys gheplondert/ Wijf ende kinderen gevanckelijck in een Clooster ghevoert/de Bergsche ende Cleefsche Soldaten met de ghevluchte Huysluyden/ contrarie haer belofte / buyten op't veldt doot ghesmeten. Den Grave als een crimineel gevanghen/ ghehandelt /niet tegenstaende dat hy hem als een Rijcxverwante verantwoorde/ ende hy daer op beriep / ende dat hy onder ghelofte ende conditie aller

De Graef van den Broecke vyandtlijck vervoort.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1070

vrijheyt aen lijf/ have ende goederen voor hem ende die daer op laghen/ dat opghegheven hadde/ hebben hem willen dwinghen Misse te hooren: Ende als sy met hem hier over in disputatie raeckten/ soo hebben sy sijnen Neve den Heere van Herdenbergh met eenen Predicant doorsteken.

Den Heere van Herdenbergh ende den Predicant op't Slot doorsteken.

Dit Casteel van den Broeck aldus vyandtlijck inghenomen zijnde / sonder eens op de gelofte te achten/ ende op de conditie dat het behoudens lijf ende goederen overgheghevem was/ soo heeft Don Francisco de Mendosa Admirante van Arragon wel dorven dit aen den Vorstelijcken Raden van Cleef defenderen/ dat het niet en behoorde qualijck genomen te zijn wat sijn volck dede/ men had haer oorsake ghegheven: Dat de Cleefsche ende Berghse behoorden al het ghene datter gheschiedde / niet te wreken / maer moesten al veel meer patientie hebben op hope van een goet eynde/ van dese ellende diese nu uyt noot leden tot dienste van't alghemeynte goet / ende ten was niet behoorlijck dat yemandt vyandtschap soude toonen/ op datse hen selven niet en brachten in een ongeluck van de strenge ende bittere wapenen der vergramde Soldaten die door sulcke ghetergtht zijn gheworden. Ende boven dien laten haer de Jesuiten hooren/ dat die haer wederstant doen/ hen onwettelijck de wreede straffinge onderwerpen/ ende datse recht loon nae verdienste vercrijghen / soo datse ander tot exempel ghestraft hebben op dat niemandt en soude sulcx meer doen/ maer alle anderen haer in goede onderdanicheyt ende verdrachlijckheyt sullen laten vinden in desen onderlinghen noot.

Den xj. October / als dit gheschiedden / heeft den Admirant een deel volcx naer Burick ghesonden op den Rhijn beneden Berck/ teghen over Wesel ghelegen. Dese/ alsoo sy Neutrael waren/ weygerden hare Stadt te openen/ maer siende dat sy met geweldt haer wilden overvallen/ soo heeft de Burgherije uyt vreese de Stadt opgheghevem/ ende is met groote menichte overlast.

Graef van den Broeck vermoort.

Op den selven dach is de schandelijcke moort gheschiet van den Graef van den Broeck/ nae dat hy van de Tafel opgestaen was/ ende op de plaetse ginck wandelen/ quamen by hem twee Soldaten / vraghende of hy begeerde in den Hof buyten te gaen/ ende de poorte uytgegaen zijnde nae de Watermolen door den Cruythof / soo heeft den eenen soldaet onversien den Graef eenen stercken slach int slaep van sijnen hoofde gegeven met t'ghevesste van't rappier/ soo dat hy ter aerden viel/ roepende: O Jesu. Daer over den soldaet sijn zijdt-geweer uyt trock ende hem eenen steeck gegeven heeft / daer over den Graef noch eens geroepen heeft/ o Jesu. Den Dienaer van den Grave is ontloopen achter een staket aen de Roer ende Molen-gracht.

Den Vorst van Cleve sendt den xiiij. Octobris sijn Gedeputeerde int Leger van den Graef Mauritius/ Raden van Staten ende Krijchs-raden/ protesterende dat al het ghene den Admirant haer aendede/ niet en geschiedde by ooghluyckinghe van't Landtschap / maer by louter ghewelt ende weder-wil van den Vorst ende Landtschap. Des niet teghenstaende soo hadde men in de vereenichde Nederlanden opinie/ dat den Spagnaert desen grooten inval int landt van Cleef niet en dede/ dan onder expres consent van den Keyser/ volgende des Admirante last van den Coninc van Spagnen ende den Cardinael Albertus/ hem gheghevem / ende by hem anno 1596. vervolght by den Keyser/ die hem doe belaste tot dien eynde sijn fortsen reede te houden / soo dat vele het daer vooren hielden / dat sy wel mochten het heele landt van Cleve soecken in handen te crijghen ende houdent met den Vorst in Tutele of Mombaerschap/ ende alsoo versekeren die Landen van te vallen in de handen van den Vorsten van

Opinie van desen inval des Vorstendoms Cleefs.

Branden-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1070

Brandenborgh ende Sweybrugghe/ die van wegen hare Huysvrouwen mochten pretenderen de naeste erfghenamen te wesen/ dat welcke die van Spagnen ende Ostenrÿck souden dencken te beletten/ om dat sy van de ghereformeerde Religie zÿn/ ende mochten met de vereenichde Nederlanden aenspannen. Van dese ende diergheleÿcke raetslaghen hadden de vereenichde Nederlanden den Raet van Cleve meermalen verwitticht/ ende om de selve raetslaghen voor te comen/hadden sy oock aengeboden eenige verbontenisse te maken/ende Samen tot bevrÿdinghe van den Rhÿnstroom/ om desen van alsdoe gheprætendeerden invalle te wederstaen/ maer werdt doe niet gheacht noch ghelooft.

Dese ghemeyne opinie werdt alomme meer ende meer gheconfirmeert/ om dat men ontrent desen tÿdt verstondt/dat de steden Dinxlaken ende Holt mede inghenomen waren/ Essen/ Wÿnendael/ ende overvallen het Huys te Hullen/ daer seer leelÿcken levende/ behendelÿck ombrengende alle die sy achten van de gereformeerde Religie/ ende haren voorslachs vyandt waren. Sy braken oock die nieuwe-vergunde Neutraliteyt dien van Meurs ghegheven/ daer acht vanen Ruyteren in logeerende.

Adminrant versocht oock aen die van Boeckholt/ dat hy binnen hare Stede 500 Paerden mochte legghen/ende aen die van Borckum 300 Paerden.

Hy versocht aen die van Wesel/ dat sy wilden innemen 2000 Man van sÿn voetvolck/ ende duysent Ruyteren: Of dat sy opbrenghen wilden 200 duysent Croonen/ ende broot voor een Maent voor sÿnen Legher/ ende Ostagiers ghelevert tot Burick/ tot Borghe/ dat Grave Maurits ontrent Wesel ende de Lippe gheen aenslaghen soude doen/ met diergheleÿcke meer soodanighe onbetamelÿcke versoecken ende vreeslÿcke dreyghementen/ ende beroemde hem t'stuck van den Grave van den Broecke/ hem vermetende alle anderen van gelÿcken te doen/ jae selfs den Grave van der Lip min noch meer te tracteren als die van den Grave van den Broecke/ dat sy daerom haer niet en dorsten verladen hulp van yemandt te verwachten/ want niemant soude hem derren roeren tot gätsche Duytsche Nation. Waer over de Borgerÿe in grooten noot zÿnde/ ghedwonghen zÿn gheweest op den xxÿ. Octobris tot een accoort te comen/dat sy voor haer ende de stadt Rees hondert ende vÿftich duysent gulden gheven souden/ ende duysent Malder Rogge/ ende beloven een Brugghe over de Lippe te maken/ t'welck den xxiÿ. Octobris gheschiedde. Die van Santen beloofden 18 duysent gulden/ ende andere verscheyden plaetsen meer.

Wesel wort gedwongen ende accordeert om hondert ende vÿftich duysent gulden/etc.

Met dit ghelt betaelt hy sÿn volck dat langhe ghelt gheroepen hadde/ ende passeerde de Lippe/ ende sonden alomme aen de Munstersche steden om ghelt ende brandtschatten/ veel Jonckheeren huysen die sy veel/ leelÿcken plonderden/ ende roofdē de Dorpen Wintersÿck ende Aelten/etc. ende begeert dat die van Emmerick een Brugge over t'water van Hetter maken souden. Hy sondt oock eenich volck met gheschut naer Rees/ begheerende dat sy hem voor een tÿdt de Stadt leveren souden/om sÿn volck in te legghen. Doe sy dit weygherden/ dede hy noch meer gheschuts daer voor brenghen/ ende verschrickte de Stadt alsoo/ dat sy hem inlaten moesten/sonder respÿt van een ure te mogen hebben om haer Borgherÿe by een te vergaderen: Ende leyde daer inne/tot laste van de Borgerÿe/ acht Vendelen. Nam oock in alle de Casteelkens daer ontrent.

Rees inghenomen van den Spagnaert.

Op den 2 Novembris versocht Admirante passagie voor sÿn gheschut door Emmerick/ ende onder dien maeckte hy hem oock meester van de Stadt/ ende lieter veel volcx binnen/ treckende met sÿnen Legher nae Elten/ latende alle voorraet van sÿnen Legher binnen Emmerick. Hy nam oock in Yselenborch/

daer veel Borghers leelijcken vermoordt werden.

Hertogh vā Lotteringhe schrijft door de Cleefsche.

De Vorst van Cleef had sijn Ghesanten by den Hertogh van Lotteringhen/ die beweeghden den Hertogh te schrijven aen Admirante ende den Regent tot Bruessel/ versoeckende dat het landt mocht verlost worden van desen schrickelijcken overlast. Ende hy nam oock aen/ den Coninck van Vranckrijck te beweghen/ (naedien t'landt van Cleef mede in den pays begrepen was) dat hy tot dien eynde naer Brussel soude senden.

Copije des Briefs/ welcke de Legaet des Keysers gheschreven heeft aen den Admirant/ op dese wijse.

Doorluchtichste ende Weerdichste Prince/ het is uwe Exelle. even soo wel als my/ bekent/ wat tot twee verscheyden stonden tusschen ons verhandelt ende verrichtet zijn/ eerst binnen de Stadt Goldre/ als V. Excell. eerst met den Legher desen Landtschappe naederde: Ten anderen male als ick uyt last ende bevel der Keyserlijcke Majesteyt gehandelt hebbe vā het houwelijck des Doorluchtichsten Vorsts van Cleve/ Gulic/ ende Berghe/ met de Dochter van Latteringe. Ick hebbe verclaert datter gantsch onbehoorlijck ghehandelt werdt met den voorghenoemden Doorluchtichsten Vorst van Cleve/ door dien de Stadt Orsoy hem afgheweldicht is gheworden/ ende door dien des Coninck soldaten sonder toom of breydel alderhande wreedtheyt ende wrevelmoedicheyt moordadichlijck/ vyandelijck/ ende als straetschenderen zijn bedrijvende/ noch het goet noch het leven veler Menschen verschoonende. Eñ of ick schoon des maels vastelijck geloofde/ dat seker ende gewis soude zijn t'gene daer toe eenen Prince (welckes woorden standtvastich behoorden te zijn) sich met soo veel veelvuldighe beloften ende statighe toeseggingen verplichtet ende verbonden hadde/ als dat men de stadt Orsoy nae thiene/ of ten alderhooghsten nae twintich daghen soude ruymen: Item/ dat de Leger uyt dese neutrale Landen soude genomen worden soo haest als men Berck soude verovert hebben. Des te meer hebbe ick vastelijck ghehoopt ende ghemeynt/ dat dit alles volcomelijck soude naeghecomen ende volbracht worden/ om dat naederhandt dit al t'samen den Doorluchtichsten Vorst van Cleve ende sijne Suster tot verscheyden stonden met handttastinghe/ als oock met verseghelde Brieven is toeghesept ende door seker beloeft gheworden. Doch nu bevinde ick my seer bedroghen/ dewijle ick niet anders en hoore nochte sie/ dan verbrekinghen der beloften ende ijdele nietige toeseggenghe/ jae daer en is op de beloftenissen niet anders ghevolght/ dan vyandelijcke aenslaghen ende gantschelijck het teghen-deel der beloften. Want ick hebbe/ noch afwesende/ verstaen/ dat de eene Stadt nae d'ander met geweldt is ingenomen worden/ eenige heeft men boorneñ seer groote sommen van penninghen afghedwonghen/ d'welck alles ick/ te Hove ghecomen zijnde/ bevonden hebbe warachtich te zijn/ ende noch daerenboven hoore ende sie ick/ dat nu noch eenighe Steden inghenomen/ ende andere met vyandelijcke wreedtheyt ghedwonghen worden sware schattinghen op te brengen. Een yeder die geern sijn Landt ende Heerschappije van dusdanighe lagen ende gheweldighe stormen woude bevrijdt sien/ can lichtelijck verstaen/ hoe seer dat dese dinghen beweghen sullen t'gemoet van sijne Keyserlijcke Majesteyt (van wiens weghe ick hier ben residerende om sorghe over dit Landt/ ende over desen Prince te draghen) als oock der Duytscher Vorsten/ jae oock wel aller Princen die in Europa zijn/ want dit is een sake die haer al t'samen ghelijckelijck aengaet. Het huys van Lotteringhe wordt door dit houwelijck verbonden met het Cleefsche: Oock wordt het huys van Lotteringhe door eene nieuwe Swagherschap verknoopt aen den Coninck van Vranckrijck/ ende vele Princen ghebooren/ soo door bloet als Swagherschap/ tot dit huys. Men moet wel neerstelijck toesien ende sich wachten/ dat dese al te samen/ door de groote oneere ende schande die haer aenghedaen wordt/ niet verbittert ende gheterghet/ ende alsoo de oude

wonder

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1070

wonde/ die noch niet ghenesen en is/ wederom open gheschrapt ende verversehet en worde/ (d'welck ick/ als eener die den Catholijcken Coninck gantschelijck toegheneyght ben/ wel wensche aenghemerckt te moghen werden.) Waer vindt men yemandt/ die soo onverstandich ende soo onervaren is/ dat hy niet en soude verstaen/ dat het grootelijcx ghereykende ende ghedijende is tot verachtinghe ende verachteringhe des Godsdiensts/ dat eenen Catholijcken Prince/ die de Catholijcke Religie met sulcker vlijt/ ende groote oncosten in het midden van de Ketterschë stroomen ende stormen heeft voorghestanden ende behouden/ dus schandelijck wordt onderdruckt ende bedorven: Dat de bloetverwantschap versmaedt wordt; Dat men de vyanden onbevochten ende onbestreden latende/ de gantsche macht der oorloghe met den gheweldighen hoop des alderslimsten ghespuys dat ergens in der Weerelt soude connen gevonden wesen/ is wendende ende voerende tegen de Neven ende bloetverwanten des Conincx: Dat de Kercken gheplundert ende de Cloosteren berooft worden: Dat de Gheestelijcke Mannen ghestooten ende ghessagen: de jonge Maeghden die Gode gheeyghent zijn/ gheschoffiert/ ende alle Heylichdom met voeten ghetreden wordt: Dat oock de Ghesanten/ die selfs onder de Heydenen vry zijn/ met openbaer gheweldt aenghetast worden/ ghelijck voor weynich daghen my in eygener persoon ende anderen Ghesanten der Princen wederbaren is/ als ick voor stroom te water nae Cleven quam: Waer vindt men/ seg ick/ yemant soo onverstandich/ die niet en merckt/ dat dit alles grootelijcx is streckende tot verachtinghe ende verachteringhe der Religie? Noch verswijge ick/ dat grootelijcx te beduchten staet/ dat eenichsins besoetelt/ jae by alle Man sal ghehaet ende versmaedt worden de wijdtberoemde eere des huys van Oostenrijck/ d'welck tot noch toe/ van weghen sijne gherechticheyt/ sachtmoedicheyt/ eenbuldicheyt sijner raetslaghen ende eerlijcke daden over al gheroemt wordt/ als oock om dat het altijdt seer wijselijck vermijdt heeft in verdachtsaemheyt te comen/ by vrienden ofte vyanden/ van onrechtveerdige oorloghen te voeren: Jae het staet oock wel te vermoeden/ dat selfs † de Catholijcke Coninck/ als oock de stichters aller deser wreeder ellenden en jammeren/ van Godt den Heere rechtvaerdichlijck sullen ghestraft/ ende dat het onnoosel bloet d'welck sy vergieten/ sal ghewroken worden. Want/ ah liever/ wat gheluck/ wat voorspoet hebben die te verwachten/ die gheen dinck ongheschonden en laten? Die hare bloetverwanten als vreemdelinghen/ de vrienden als vyanden/ de vrome als misdadighers/ de onnoosele als schuldighe aentasten ende quellen? Jck ben ghenootsaeckt/ ten aensiene mijnes ampts/ dese bloedighe/ ende voor het gantsche Rijck schadelijcke handelinghen/ sijne Keyserlijcke Majesteyt op de rijghe/ ghelijck sy gheschiet zijn/ te boodtschappen ende te verwittighen. Jck vermane ende bidde ernstlijck/ dat V. E haer wachte van voortaen gheweldt te drijven/ maer dat sy ter contrarie den Doorluchtichsten Vorst van Cleve sijne afgenomene Steden/ Casteelen ende Vasticheden weder in handen stelle/ het Krijchsvolck van hier neme/ ende nae een ander plaetse schicke: de ghedane schade weder oprichte: ende gheen oorsake en gheve van meerder ongheмack. D'welck alles/ of het schoon billick recht/ prijselijck/ en eenen Prince betamelijck zy/ nochtans so sal ick door den brenger deses verwachten eene redelijcke ende bescheydene antwoorde. Jck bevele V. E. in de bescherminghe Godes. Wt Cleve/ desen laetsten dach Octobris/ 1598.

Het contrarie blijckt uyt het gene wy verhaelt vers. 10. ende uyt veel ander Historie/ die men soude connen verhalen.
† Den Catholijcken Coninc van Spagnen hebben de luysen ghe-eten/ ende is ghestorven ghelijck Herodes ende veel andere Tyrannen ende vervolgheren der Kercke Christi.

Onder stondt/

Carolus Nutzelius à Sonderpuhill,
Keyserlijcke Ghesant.

JCk wil wel ghelooven dat desen Ghesant de sake wel meynt/ ende gheern saghe dat de waghen recht ginghe/ maer sijnen Heere ende Meester en ist gheen ernst. Want meynt hy't/ ende neemt hy de Cleefsche sake ter herten/ waerom en handelt hy niet ernsthafftich met sijnen broeder Alberto? die bekennen moet dat hy sijnen Stadthouder den Admirant last ende commissie ghegheven heeft om de Cleefsche Steden in te nemen/ die te berooven/ de Menschen by menichten om den hals te brengen/ etc. of hy moet seggen/ dat den Admirant

boven

boven sijn bevel *propria authoritate* dit alles is veende. Heeft hy dit sonder lost ghedaen/ soo behoorde hy hem daer over te straffen/ ende de Cleefsche/ midtsgaders de Munsterische Steden wederom in vrijdom te stellen/ ende hare schade te vergoeden: Doch het blijckt daghelijcx meer ende meer/ dat het Hof van Spagnen/ de Keyser met sijne Broeders/ als oock de Paus/ de sake wel eens zijn/ ende dat het maer spiegelvechten en is als sy protesteren ende sich veynsen bedroeft te zijn over den ondergan ck van landen ende lieden/ insonderheyt soodaniger by de welcke de rechte leere ende Godsdienst plaetse heeft. Doch ick wil den Vaderlandt lievenden Leser/ ten dienste de sijne bescheydene antwoorde des Admirants op den voorschreven Brief/ hier oock by voeghen.

Opschrift.

Aen den seer Edelen ende Achtbaren Heere Carolo Sonderpuhill, Ridder van Ierusalem, Keyserlijcker Majesteyts Raet ende Ghesant, mijnen seer weerden vriendt.

Edele ende Achtbare Heere/ wy hebben den sevenden dach Novembris den Brief van V.K. gheschreven den laetsten der voorgaender Maendt/ ontfanghen met behoorlijcke eerbiedinghe teghen de heylighe Keyserlijcke Majesteyt/ (wiens Ghesant V.K. is by den Doorluchtichsten Vorst van Cleve) als oock met behoorlijcke beleefheyt teghen V.K. Wy hebben oock yeder punct des selfden wel verstaen. Wy loven ende prijsen voor eerst V.K. dienst ende sorghvuldicheyt in het uytvoeren der gheboden sijner K.M. aengaende de vermeerderinghe van de eere ende welvaert des Doorluchtighen Vorstes van Cleve/ ende de beschermINGhe ende beschuttinghe sijner Landtschappen ende Ondersaten. V.K. wordt teghenwoordelijck ten rechten verstoort door vele fauten ende mishandelinghen/ welcke/ eerst aenghesien ende niet genoechsaem doorgrondet wesende/ den Leger des Coninckx/ ende ons grootelijcx souden beswaren/ ten ware dat uyt het beginsel ende eersten aenvanck der sake conde bewesen worden/ dat die de schult hebben/ die ellende ende jammer in de plaetse van hulpe ende raedt ghesocht ende beghеert hebben. Soo dat dese swarieheyt/ nae gheleghentheyt der saken/ des tijdts/ der plaetsen/ ende der nootwendicheyt/ matelijck moet aenghenomen worden. Het ware wel te wenschen/ dat V.K. wel gheinformeert ware van den stant deser saken/ ende van de gherechticheyt die de Coninckljcke Majesteyt tot dese Oorloghe heeft/ ende van de sachtmoedicheyt die daer in ghebruyckt wort: als oock van de goede gheneghentheyt ende diensten der K.M. ende der Standen des Rijcx: midtsgaders van der selfder Ghesanten oordeel/ belanghende de wrevelmoedicheyt ende wreetheyt der wederspannighen: Item van de nootwendicheyt deses tochts ende der dinghen die daer tusschen ghecomen zijn/ als van nootwendich onderhoudt/ de ghelegentheyt der plaetsen des Doorluchtichsten Vorsts van Gulick/ de nootwendicheyt int veranderen der Raedtslaghen nae ghelegentheyt der Oorloghe: Item van de weldaden der C.M. ende van de oprechte gheneghentheyt der selfder/ als oock van des alder-Doorluchtichsten Artsl-hertoghen Alberti teghen de D. Vorst van Gulick ende het gantsche Rijck. Van welcke dinghen al t'samen ende noch meer andere/ indien V.K. volcomelijck berichtet ware (dwelck wy hopen dat haest gheschieden sal) soo en twijffelen wy in het minste niet/ of V.K. en soude even soo vrymoedelijck ende rijpelijck als andere/ die volcomen bescheyt daer van weten/ alle de schult deses onghemacks op de Autheuren des selfden legghen/ de C.M. gheheelijck voor onschuldich houden/ jae medelijden met de selfde crijghen/ dewijle sy voor groote weldaden onbehoorlijck ende sonder reden ons valschelijck beloghen ende ghelastert wordt: V.K. soude oock onse daden/ gheneghentheyt/ ende sorghvuldicheyt in het bevoorderen der discipline/ ende lijdtsaemheyt in het dulden des onghemacks dwelck wy te draghen hebben/ ten aensiene van de grootheyt des Leghers/ ende t'verschil der gagien/ ten besten duyden/ ende oock meesten deels verdedighen by den D. Vorst ende sijne Ondersaten; Oock soude V.K. den dienst bewesen aen den

D. Hertogh

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1070

D. Hertoghe van Lotteringhe ende andere Princen connen verdobbelen/ ende dagheliicx met allen vlijt ende neerstichept verhinderen de vreese des anghemarks van des Conincks van Vranckrijcx zijde/ die het Rijcke te vreesen staet/ ende den Vorst van Cleve niet voorderlijck zijn en soude: V. R. soude oock de K. M. ende de Standen des Rijcks aenporren tot mede-aenvaerdinghe der Oorloghe/ teghen t'ghemeyn perijckel van t'Christenrijck/ namelijck/ teghen de ghene die oorsake zijn van dit groot quaet. Doch dit al t'samen wort wijdtluftigher door de daedt ende ervarentheyt der sake/ als ooc der C. M. des Doorluchtichsten Aerts-Hertoghs Alberti/ ende onse sorghvuldicheyt/ als oock der Standen des Rijcx ende andere Vorsten aen den dach ghebracht. Wy meynen nae gheleghenheyt des tijdts den D. Vorst van Cleve/ Gulic/ etc. volcomelijck ende genoechsaem voldaen te hebben door onse laetste brieven/ welcke wy V. R. mede ghedeylt hebben/ ende achten datse van de selfde behooren goet ghevonden te wesen. Wat de reste aengaet/ wy bidden seer vrientlijck dat V. R. door de liefde ende gunste welcke sy toedragende is de K. M. Con. M. den D. Aerts-Hertoghe Alberto/ den D. Vorst van Gulick (die door Swagherschap aen malcanderen verbonden zijn) als oock door de liefde die V. R. is toedraghende de behoudenisse der Catholijcker Religie/ jae der gantscher Christenheyt/ sich weerdige in sulcker gheneghentheyt ende redelijckheyt/ als sy alreedts begonnen heeft/ volstandich te blijven/ de ghemeyne sake ende oock ons behulpich zijnde met raedt ende daedt/ ende de saken by den D. Vorst ende sijne Raeden nae uwe wijsheyt bequamelijck stuerende. Wy bidden Godt/ dat hy V. R. wille verleenen ghesontheyt/ volstandicheyt/ ghenade/ ende sterckte om sulck een heylich werck te volvoeren. Wt het Legher voor Deutecum/ desen 12. Novemb. 1598.

Onder stont/

V. R. gantsch toegheneyghden

Don Franciscus de Mendosa, grooten Admirant des Coninckrijcx van Arragon, Marquis van Quadereste, de Valdepenas, van de statighe Orden Calatravensis, Hofmeyster des Catholijcken Conincx, als ooc Raedtsheere in Standes ende Oorloghs saken, ende overste Hofmeyster in het Hof des Doorluchtichsten Aerts-Hertoges Alberti, ende Capiteyn Generael over de Carabijnen.

IS dit niet eene bescheydene ende redelijcke antwoorde? Ten rechten soude men ons over al moghen uytroepen ende schelden voor onaerdige ende Baestaerden/ niet weerdich wesende te voeren den Naem van Nederlanders/ indien wy den Spaignaerden (die meesten deels niet anders en zijn/ dan ghedoopte Joden ende Heydensche Christenen) overgaven onse vrijheyt/ om welcke te behouden/ soo menich duysent vroom heldt sijn leven ghelaten/ ende de aerde met sijnen bloede gheverwet heeft/ hebben wy gheen medelijden met ons selven/ soo laet ons bedencken de ellende welcke onse Vrouwen ende Kinderen aenstaende is/ indien wy van de Spaignaerden overheert werden/ het zy met ghewelt ofte door hare listighe Vrede-handelinghen. Wy zijn schuldich voor haer te sorghen/ dewijle sy het verstant niet en hebben. Laet ons dan doen blijcken/ datter noch een onverstaecht Leeuwen Herte by de Nederlanders is/ tot behoudinghe der waerer Catholijcker Religie/ onser Privilegien ende vrijheden/ ende tot afkeeringhe der slavernije ende der dienstbaerheyt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1070

Deutecum ingenomen.

Den 7. Novembris beschoot Admirant dat stedeken Deutecum / in de Graefschap Zutphen/ende nae appoinctemente trecken de Soldaten met haer wapenen uyt: Ende hy treckt voort nae het Slot Scuylenborch/ gheleghen in een Moras/ t'welck hy oock inne creegh.

Den Admirant hebbende van alles ghebreck/ dorste niet verder hem avontueren / want alsoo hy de Boeren in de Graefschap Zutphen geweygert hadde Sauve-garde om te lande te moghen blijven sitten / maer haer vergunt hadde ende respijt gegeven om haer koren ende beesten in de vaste Steden te vluchten/ soo vandt hy voor sijn Legher gheen victualie/ende moesten/ honghers halven/ in plaetse van broot eten Coolstruycken/ghestremt bloet van beesten/ wortelen/ ende anders wat sy vinden conden / soo dat sy veel verliepen ende storven van ongemack.

Ontrent dese tijdt isser in de Rijcxstadt Dortmondt een vergaderinghe ghe-weest van den ghedeputeerden der Vorsten ende Heeren behoorende onder den nederen Westphaelschen Creyts / daer van dat Overste is de Grave van der Lippe/ alwaer alle clachten der byligghender landen ghebrocht zijn. Ende resolveerden den xiij. November Brieven aen den Keyser te schrijven/ende aen de vier Rhijnsche Keurvorsten / op dat sy voorder schreven soo aen den Keyser als Admirante / ende tot Brussel aen den Cardinael Andream van Oostenrijck/ Gouverneur van Nederlandt / besluytende wederom in Januario tot Ceulen by den anderen te comen.

Als den Admirant / door den wederstandt van den Grave Maurits / ende den Legher der vereenichde Nederlanden/ghedwonghen was te rugghe te keeren/ vreesende ghebreck van nootdruft/ is hy op den xvj. Novembris opgetrocken nae't Sticht van Munster/latende 5 Vendelen in Deutecum/ met de Vane Ruyteren van Mendo Spagnart.

Bockholt ende Borcken inghenomen.

Graef Frederick beschoot Bockholt / dat hem opgaf / desghelijcx Borken daer sy seer qualijck leefden met de Burgeren. Voorts toghen sy nae Schermback/ ende meer ander plaetsen/ als Dortmont/Essen/ Dorsten/ dat sy beschoten/ Coesvelt/ Steenvoordt/ Rekelinckhuysen/ ende veel Jonckheeren huysen. Sy waren oock tweemael voor Oostdorp / maer moesten aftrecken. Die van den Ham wederstondense oock dapperlijck. Sy dreyghden met brandt het Sticht ende t'Landt van Osnaburgh / eysschende hondert duysent Daelder/ maer het werdt ghewevghert / ende die namen Crijchsvolck aen. Barlotte wordt gesonden nae Emmerick / daer hy op den 23 November met meer volcx inne wilde zijn / daer drye Duytsche Vendelen van den Grave van Bye in laghen / die ghenoech ghedwonghen zijnde by de Burgherye / den Barlotte uythielden / dies hem Barlotte seer verstoorde / ende de Stadt int aftrecken seer dreyghde. Om dit weygheren by den Admirant te ontschuldighen/ werdt den Deecken met andere gesonden aen den Admirant/de welcke hem vertoonde dat hy de Stadt Emmerick beloeft hadde Neutrael te laten/ ende dat hy die al ghebroken hadde / gaf den Admirant tot antwoorde/ dat de ghelegentheyt des tijdts ende den dienst Gods ende des Coninckx sulcx nu vereyschte / ende daer mede moest men nu lijdtsaem zijn. Daer op den Deecken antwoorde/dat sulcx een groote schande voor Godt ende de Weerelt ware/ ende voor der Catholijcken Spagnaerden naem/ dat alle beloften/ toeseghinghen/contracten moghen ghebroken ende verantwoordt worden met den dienst Gods ende des Coninckx/ ende met ghelegentheyt der saken/ dat selfs de Turcken niet en deden: Ende soo doende/ ware gheen wonder dat de vereenichde Nederlanden niet en willen

Admirante wordt van de Deecken/ een voorstander der Jesuiten/ bestraft over het breken van sijn gelofte.

haer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1070

haer op eenighen vrede betrouwen / nae demael men haer / die ghebueren ende vrienden waren/alsoo handelde. Daer over Admirante verstoort ẽ beschaemt bleef/ ende liet niet sonder perijckel dese Ghesanten vertrecken.

Onlanghs hier nae/ den x. December/ wierden de Spaensche Garnisoenen ghedwonghen Emmerick te verlaten/ door den Grave Maurits die de Stadt verloste met den Heyrlegher der gheunieerde Nederlanden/ daer den Admirant tot Rees lach met drye duysent Man/ ende la Barlotte te Doornick / ende andere meer daer ontrent/ ende dat niet en conde beletten/ want op den 4 Decembris zijn eenighe van des Graven Maurits volck getrocken boven Rees/ ende hebben den Dijck doorghesteken/ die nochtans van den vyandt bewaert wiert met krijchsvolck die haer selven qualijck conden salveren van't water / ende moesten met schuyten uyt de huysen ghehaelt werden / daer sy haer in hadden gheborghen / ende is alsoo Emmerick in vryheyt ghestelt om haer Neutrael te houden/ ende heeft haers Vorsten krijchsvolck inghenomen.

Den Spaenschen Leger aldus de Steden des Stichts van Munster dwinghende/ haer Garnisoenen in te nemen/ oock het Sticht van Essen/ẽ werden afloopende de huysen ende Casteelen/ toebehoorende den Grave van Benthem ende Schouwenburch/ innemende/ plunderende Cloosters ende Kercken/ berooven de het landtvolck met sulcken ongheregelden hoop ende menichte van krijchsvolck/overvallende ende benauwende/vermoordende met aller wreedtheyt dat onmogelijck is te beschrijven/ende dit al onder pretexts van den dienst Gods ende des Coninckx.

De Protestanten vergaderen weder in Januario te Ceulen/want sy vinden haer aengetast dat veel haer huysen verlatẽ/wel siende wat haer staet te vreesen.

Die van Osnaburgh weygheren den Spaenschen den afghevorderden brandtschat/stellen haer met haren Heer ende Bisschop (zijnde van't huys van Bruynswijck) te weere.

Soo doen oock die van Munster/ ende nemen Soldaten in/soo dat den aenslach die de Spaenschen/ met wete ende ooglupckinghe van den Keurvorst van Ceulen/ voorghenomen hadden/ haer ghefailleert is.

Men siet datter wordt toeghelept om t'huys van Oostenrijck groot te maken/ ende dat men gheern soude sien dat Nederlandt / Cleef ende Gulick / met ander Naebueren / daer onder mochten vallen / liever dan dat de selve souden erven aen de Protestanten ende haer toeghedanen Vorsten. Hier over hadden de Vorsten te Ausborch nu desen voorleden Decembris t'samencomste verschreven.

De Steden int Vorstendom Cleef lieten hun duncken / dat de Spaenschen gheen beleghheringhe meer soude willen voornemen ende met gewelt aenvallen/ waerom die van Calcar/ Goch/ Cleef/ ende ander meer / haer resolveerden tot wederstandt/ ende malcanderen verbonden/ by te staen/ om haer met wapenen te defenderen / ende den vyandt niet in te laten : maer niet teghenstaende dat die van Calcar sonderlinghe Catholijcx zijn / ende een Burgherije die seer ernstich vermaert is tot de oude Religie/ zijn op't aldervreeslijcxste aengetast geworden van desen Catholijckschen Spaenschen Leger/want nae dat de Burgerije haer cloeckelijck in de wapenen begaven tot wederstandt / ende haren vyandt afsloghen/ soo en heeft haer niet mogen verschoonen/ men heeft de Stadt op't alderswackste soo beschoten ende vyandelijck aengevallen/haer poort nedergheworden/ende daerop ghestormt/ soo datter vele doot bleven/ende moesten ten laetsten haer opgheven / ende den vyandt inlaten. Soo is voorleden Kers-avondt

Calcar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1070

Calcar inghenomen / de Burgherije moesten haer overgheven / t'welck andere Steden soo grooten schrick ghemaeckt heeft/ dat het volck met grooten hoopen wech ghevlucht is/ ende hebben in den couden winter t'landt moeten verlaten.

Hier door hebben die van Goch haer Ghesanten aen den Admirant tot Rees ghesonden/ om met hem te accorderen gelijck andere Steden/ maer was te vergeefs. Hy sendt sijn volck derwaerts/ ende comt met list in Wees/ een ure gaens van Goch ligghende / ende nu sterck beschants/ ende sommeert de stadt Goch om 500 voetvolcx ende 3 vanen Ruyters in te legghen. Vele Borghers vluchten/ ende worden van de Ruyterije van Nimmeghen beschermt/ dat de vyandt haer niet en heeft derren/ op de Heyde tusschen Goch ende Cleef/ aentasten. De Soldaten worden ghefoziert / doch alsoo het Paerdevolck tot voor de Stadt comt/ wordt het intrecken door de Borgherije belet midts sluytende hare poorten/ waer over haer de Ridtmeester seer dreyghde. Onder des becomen de Burgers Sauvegarde van den Vorst ende Keyser/ daer door trecken in Februario veel Gochsche weder derwaert/ wat daer uyt volghen sal mach den tijdt ende experientie leeren/ maer het schijnt dat den Admirant/ wel wetende hoe hy met het huys van Oostenrijck staet/ niet veel op sulcke Sauvegarde en past/ maer met sijn voornemen voort wil.

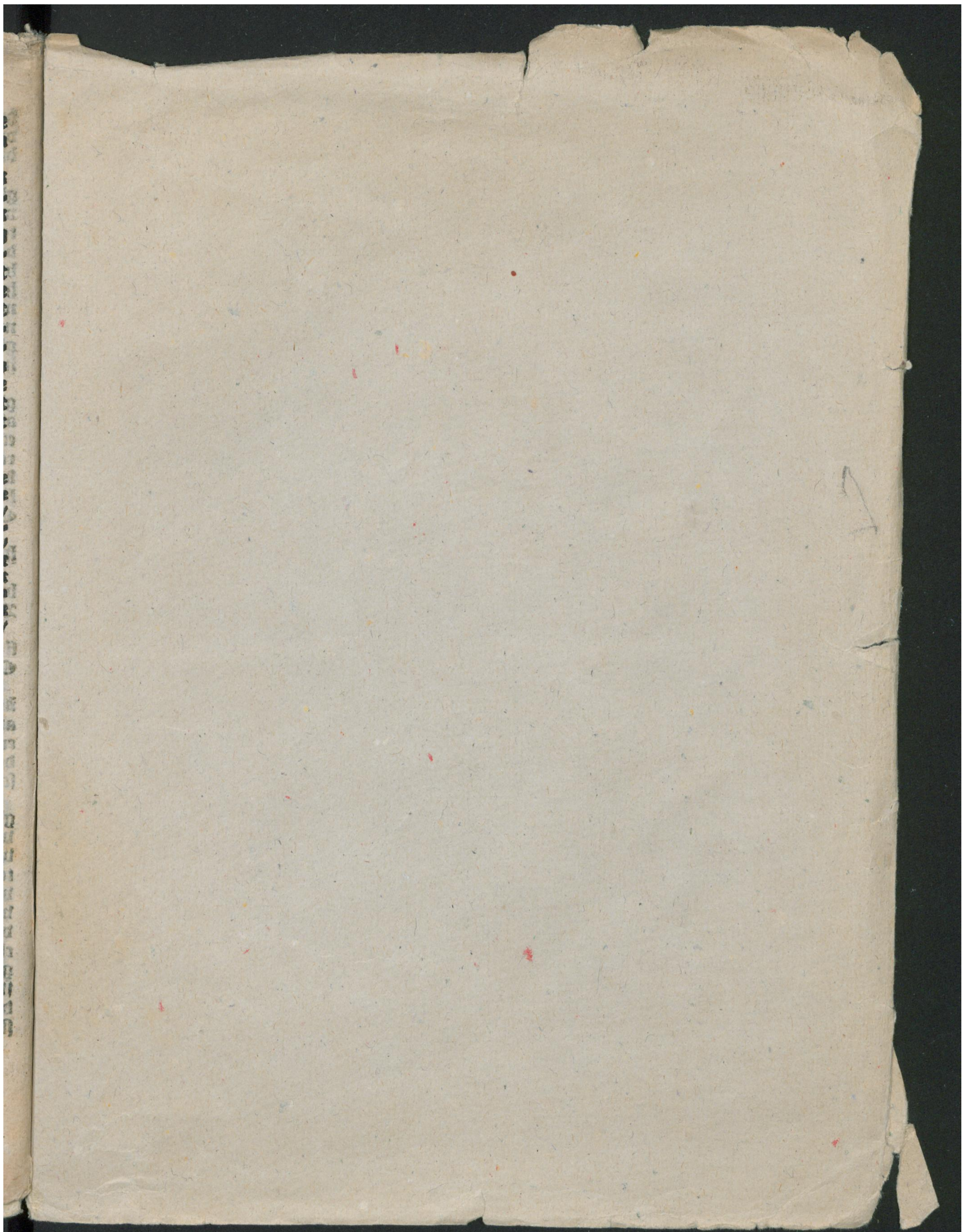
HIer mede besluytende/ willen wy de sake (voor dese tijdt) Godt bevelen/ hem biddende dat hy alle Vaderlandts lievende wil bewaren / van alsulcke onghereghelde wreede Spaensche Tyrannen/ die nemmermeer versaedt zijn van onnoosel bloedt te storten/ ende meer dan beestachtighe schendinghe der jonghe jeught/ Vrouwen cracht/ ende overmatighe moordadighe rooverijen/ hare moetwillichept/ die sy in de vrije Landen bedrijven/ is soo groot / dat ment niet soo leelijck can bedencken ofte schrijven / of sy en overtreffent verre in boosheyt/ niemandt aensiende/ van wat Religie sy oock zijn/ jonck ofte oudt. Dit is ons/ beminde Leser/ eenen schoonen spieghel/ waer in wy overlegghen moghen/ wat wy van sulcke fijne ghesellen hebben te verwachten/ indiense ons eens overvielen: Daerom stae sick een yder op de wacht/ ende bidde den Almoghenden Godt om ghenade ende bystandt/ dat hy ons alle te samen wil gheven een cloeck eenich hert / waer door wy alle dese voorsz. wreetheden des Spaignaerts moghen voorcomen/ tot sijner eere/ ende onser aller welstandt ende salichept. Amen.

EYNDE.

Koninklijke Bibliotheek te 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1070

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1070